

**15 januari
2016**

Onderzoek:

**'Gevolgen reorganisatie
brandweer'**

Gevolgen reorganisatie brandweer

18 januari 2016

Over dit onderzoek

Het online onderzoek is uitgevoerd door de redactie van het EenVandaag Opiniepanel in samenwerking met brandweerbonden Vakvereniging Brandweervrijwilligers (VBV), FNV, CNV en CMHF.

Het is uitgezet onder leden van VBV, FNV, CNV en CMHF en de brandweermensen uit het EenVandaag Opiniepanel. In totaal werden 6500 vrijwilligers en 1130 beroepsbrandweermensen uitgenodigd. Er deden 1071 vrijwilligers en 421 beroepsbrandweerlieden mee.

Het onderzoek vond plaats tussen 20 november 2015 en 15 januari 2016 en bestond uit een kwantitatief en een kwalitatief deel. De resultaten van het kwantitatieve deel zijn gewogen naar geslacht, veiligheidsregio en de verhouding beroeps/ vrijwilligers met CBS-cijfers. Het kwalitatieve deel bestond uit open vragen. Hierop is een discours analyse uitgevoerd waarbij gezocht werd naar centrale thema's (patronen).

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met onderzoeker Petra Klapwijk

petra.klapwijk@eenvandaag.nl

Samenvatting en persbericht

Grote leegloop van vrijwillige brandweerkorpsen Veel brandweervrijwilligers ontevreden over keuzes leiding

Gebrek aan motivatie door strengere eisen en geen gehoor bij het management. Veel brandweervrijwilligers keren de brandweer de rug toe uit onvrede met de keuzes van de leiding. Dit blijkt uit onderzoek van EenVandaag en RTV NH. De ondervraagde vrijwilligers hebben het gevoel dat er geen aandacht is geweest voor hun positie in de reorganisatie van de afgelopen jaren. Zij vinden dat er te veel van hen gevraagd wordt omdat ze ingezet worden als beroeps. Wie kritiek geeft wordt daar op afgerekend, deelnemers gebruiken regelmatig het woord 'angstcultuur'. Ze ervaren veel bureaucratie, een te grote managementlaag en een kloof tussen werkvloer en top. Afgelopen jaren stapten er al 2000 vrijwilligers op. Uit het onderzoek blijkt dat een kwart van de ondervraagden dat nu ook serieus overweegt.

Aan het onderzoek deden 1100 vrijwilligers mee die aansloten zijn bij de Vakvereniging Brandweer Vrijwilligers. Ook werden er drie WOB verzoeken gedaan en verschillende gesprekken gevoerd met brandweerpersoneel.

Sinds 2011 vonden er veel veranderingen bij de brandweer plaats. Zo ging de brandweer van de gemeente over in grotere veiligheidsregio's, werd er bezuinigd en kwamen er experimenten zoals de mogelijkheid om met minder dan zes mensen op een wagen uit te rukken. Tweederde (67%) van de ondervraagde vrijwilligers ervaart de reorganisatie van de afgelopen jaren als negatief. Door de regionalisering rukken korpsen niet meer alleen uit voor de eigen gemeente maar voor de hele regio. Voor veel vrijwilligers is dit niet meer op te brengen.

Meer leegloop verwacht

Uit CBS cijfers blijkt dat het aantal brandweervrijwilligers sinds de start van de reorganisatie met 2000 gedaald is. In sommige regio's gaat het om een vertrek van 40 procent van de vrijwilligers in 5 jaar. Het einde van de leegloop lijkt nog niet in zicht. Een kwart van de vrijwilligers uit het onderzoek geeft aan dat ze door de reorganisatie en de bezuinigingsrondes niet weten of ze nog wel verder willen: 18 procent overweegt regelmatig serieus om ermee te stoppen en 7 procent heeft de beslissing al genomen en gaat binnenkort stoppen.

Minder mensen op de wagen

Een van de grote punten van discussie is de maatregel om met minder dan zes manschappen uit te rukken. Een kwart (25%) staat hier wel positief tegenover, maar zeven van de tien brandweervrijwilligers (69%) uit het onderzoek vindt dit een slechte zaak. Voor een kleine brand is dit wel mogelijk, maar bij een woningbrand of wanneer een brand uit de hand loopt of er meerdere meldingen tegelijk komen ontstaan er in de praktijk gevaarlijke situaties. Velen noemen het een 'schijnveiligheid'. *"Buurtbewoners verwachten van ons dat we naar binnen gaan en dan moet we wachten op versterking, dat is heel lastig uit te leggen op sommige momenten"*, aldus een brandweervrijwilliger.

Zorgen om veiligheid

Veel vrijwilligers maken zich zorgen om de veiligheid van brandweerlieden en burgers. Vier van de tien vrijwilligers uit het onderzoek (40%) vinden de veiligheid die de brandweer aan burgers biedt de afgelopen jaren afgenomen. De helft (52%) vindt deze gelijk gebleven en slechts 6 procent ziet een verbetering. Ze maken zich voor de toekomst in het bijzonder zorgen om de veiligheid van ouderen die langer zelfstandig wonen. In de uitzending van EenVandaag en RTV NH geeft de Volendamse bevelvoerder Jos Kras zijn mening: *'De burger moet rekening gaan houden met minder veiligheid voor meer geld, want daar gaat het naar toe, ben ik bang!'*

Beroeps

Voor het onderzoek werden ook 400 beroeps brandweerlieden ondervraagd onder de leden van FNV, CNV en CMHF. Bij hen bestaat een vergelijkbaar beeld. Ook deze groep beoordeelt de reorganisatie in meerderheid als negatief, is niet gelukkig met de variabele voertuigbezetting en vindt weinig gehoor bij het management.

Twee jaar geleden deed EenVandaag een vergelijkbaar onderzoek onder brandweerlieden. Veel brandweerlieden noemden toen al de pijnpunten die nu op tafel liggen. Twee jaar later lijkt er weinig veranderd en zijn de verwachtingen ten aanzien van het vertrek van de vrijwilligers uitgekomen.

Het onderzoek uit 2014 is hier te vinden:

http://www.eenvandaag.nl/index.php/binnenland/48321/brandweerlieden_veiligheid_burgers_neemt_af

Opiniepanel

Vragenlijst en uitslagen

De afgelopen jaren is er sprake van regionalisering van de brandweer. Sinds januari 2014 zijn er geen gemeentelijke brandweerkorpsen meer, maar valt de brandweer in elke gemeente onder één van de 25 veiligheidsregio's.

Vrijwilligers

Ervaart u de regionalisering als een verbetering of een verslechtering van de brandweerorganisatie, of maakt het weinig verschil in vergelijking met de oude situatie waarbij uw korps nog onder de gemeente viel?

Het is een verbetering van de brandweerorganisatie: 12%

Het maakt weinig verschil: 15%

Het is een verslechtering van de brandweerorganisatie: 70%

Weet niet / geen mening: 2%

Beroeps

Ervaart u de regionalisering als een verbetering of een verslechtering van de brandweerorganisatie, of maakt het weinig verschil in vergelijking met de oude situatie waarbij uw korps nog onder de gemeente viel?

Het is een verbetering van de brandweerorganisatie: 20%

Het maakt weinig verschil: 11%

Het is een verslechtering van de brandweerorganisatie: 67%

Weet niet / geen mening: 2%

In hoeverre bent u het eens of oneens met onderstaande stelling:

Vrijwilligers

'Op lange termijn is de regionalisering van de brandweer beter voor de kwaliteit van het brandweerwerk.'

Mee eens: 28%

Mee oneens: 56%

Weet niet / geen mening: 16%

Beroeps

'Op lange termijn is de regionalisering van de brandweer beter voor de kwaliteit van het brandweerwerk.'

Mee eens: 29%

Mee oneens: 60%

Weet niet / geen mening: 11%

Sinds een aantal jaar mogen brandweerkorpsen rijden met een variabele voertuigbezetting. Dat betekent dat ze mogen afwijken van de standaard voertuigbezetting van 6 personen op een brandweerwagen. In sommige regio's rukken ze bijvoorbeeld eerst uit met een wagen met twee brandweerlieden, vervolgens volgt een wagen met 4 personen.

Vrijwilligers

Wordt er binnen uw regio afgeweken van de standaard voertuigbezetting?

[Meerdere antwoorden mogelijk]

Ja, minder dan 6 brandweermannen / -vrouwen op een wagen: 46%

Ja, op een andere manier: 18%

Nee: 37%

Weet niet / geen mening: 3%

Beroeps

Wordt er binnen uw regio afgeweken van de standaard voertuigbezetting?

[Meerdere antwoorden mogelijk]

Ja, minder dan 6 brandweermannen / -vrouwen op een wagen: 65%

Ja, op een andere manier: 23%

Nee: 16%

Weet niet / geen mening: 2%

Vrijwilligers

Vindt u het een goede of een slechte zaak dat er wordt afgeweken van standaard bezetting op de wagens?

Een goede zaak: 25%

Een slechte zaak: 69%

Weet niet / geen mening: 6%

Beroeps

Vindt u het een goede of een slechte zaak dat er wordt afgeweken van standaard bezetting op de wagens?

Een goede zaak: 28%

Een slechte zaak: 68%

Weet niet / geen mening: 4%

Twee derde van de brandweerlieden vindt variabele voertuigbezetting een slechte zaak, omdat:

- Druk van omstanders om toch actie te verlenen, soms zelfs agressie, moreel dilemma
- Niet acceptabel bij woningbrand
- Loopt uit de hand als incident escaleert of er meerdere meldingen zijn
- Ze zien het als een bezuinigingsmaatregel
- Veiligheid brandweerman en burger in het geding

Veel brandweerlieden vinden het wel geschikt voor kleinere incidenten, omdat:

- Bijv. bij prullenbak in brand of reanimatie
- Als er weinig vrijwilligers beschikbaar zijn
- In steden werkt het beter dan op het platteland (langere afstanden)

[Voor de groep die zegt: Binnen mijn regio wordt er afgeweken op de standaard voertuigbezetting]

Door de variabele voertuigbezetting kan het voorkomen dat het eerste voertuig ter plaatse nog niet de hulp kan bieden die nodig is. Dit omdat men nog met te weinig brandweerlieden ter plaatse is. Daarom moeten zij bijvoorbeeld wachten tot een tweede voertuig is gearriveerd.

Vrijwilligers

Komt het weleens voor dat u bij aankomst nog geen hulp kunt bieden omdat u met te weinig brandweerlieden bent?

Nee, (vrijwel) nooit: 61%

Ja, soms: 19%

Ja, regelmatig: 4%

Weet niet / geen mening: 16%

Beroeps

Komt het weleens voor dat u bij aankomst nog geen hulp kunt bieden omdat u met te weinig brandweerlieden bent?

Nee, (vrijwel) nooit: 49%

Ja, soms: 29%

Ja, regelmatig: 8%

Weet niet / geen mening: 14%

Vrijwilligers

Heeft uzelf weleens hulp geboden terwijl u eigenlijk niet de juiste manschappen of middelen had?

Ja: 39%

Nee: 52%

Weet niet / geen mening: 9%

Beroeps

Heeft uzelf weleens hulp geboden terwijl u eigenlijk niet de juiste manschappen of middelen had?

Ja: 53%

Nee: 39%

Weet niet / geen mening: 8%

Hoewel de brandweer over het algemeen streeft naar een opkomsttijd van 8 minuten, verschilt de norm per veiligheidsregio.

Vrijwilligers

Komt het binnen uw regio weleens voor dat de opkomsttijd boven de norm ligt?

Nee, (vrijwel) nooit: 19%

Ja, soms: 51%

Ja, regelmatig: 22%

Weet niet / geen mening: 7%

Beroeps

Komt het binnen uw regio weleens voor dat de opkomsttijd boven de norm ligt?

Nee, (vrijwel) nooit: 15%

Ja, soms: 51%

Ja, regelmatig: 28%

Weet niet / geen mening: 6%

Vrijwilligers

Zijn de opkomsttijden in uw regio in de afgelopen 2 jaar afgenomen, toegenomen of ongeveer hetzelfde gebleven?

Afgenomen: 6%

Ongeveer hetzelfde gebleven: 59%

Toegenomen: 24%

Weet niet / geen mening: 12%

Beroeps

Zijn de opkomsttijden in uw regio in de afgelopen 2 jaar afgenomen, toegenomen of ongeveer hetzelfde gebleven?

Afgenomen: 10%

Ongeveer hetzelfde gebleven: 54%

Toegenomen: 25%

Weet niet / geen mening: 11%

De brandweer heeft al jaren te maken met bezuinigingen en daarbij behorende maatregelen zoals het sluiten van kazernes. Samen met de regionalisatie heeft dit geleid tot de reorganisatie binnen de brandweer. We zijn benieuwd hoe u de reorganisatie als geheel ervaren hebt

Vrijwilligers

Ik ervaar de reorganisatie binnen de brandweerorganisatie vooral als...

Positief: 9%

Neutraal: 22%

Negatief: 67%

Weet niet / geen mening: 1%

Beroeps

Ik ervaar de reorganisatie binnen de brandweerorganisatie vooral als...

Positief: 13%

Neutraal: 23%

Negatief: 63%

Weet niet / geen mening: 1%

Uit de open vragen komen van zowel vrijwilligers als beroeps dezelfde argumenten:

Positief, omdat:

- Kostenefficiënter, gezamenlijk inkopen
- Meer één lijn tussen alle korpsen
- Korte lijnen tussen verschillende korpsen

Negatief, omdat:

- Afstand met management en werkvloer groot
- Stijging van het aantal managers en leidinggevenden
- Alles gaat over te veel schijven
- Bureaucratie
- Minder maatwerk zoals bij gemeente
- Penny wise pound foolish
- Angstcultuur: als je je mond open doet heeft dat negatieve consequenties voor je werk

- Er wordt niet naar je geluisterd als je iets meldt

Vrijwilligers hebben hier bovenop eigen argumenten, anders dan beroeps, dit is tevens een belangrijke motivatie waarom ze weg willen:

- Vrijwilligers zijn ontevreden over de manier waarop ze worden ingezet, er is geen oog voor hun rol geweest bij de reorganisatie, ze worden ingezet als beroeps terwijl ze dat niet zijn.
- Er wordt te veel gevraagd van de vrijwilligers, bv te vaak oefenen
- Binding met de gemeenschap veel minder door schaalvergroting

Na persoonlijke reacties op de reorganisatie in de open vragen werd een rijtje met mogelijke problemen voorgelegd. Hier konden de deelnemers maximaal drie zaken aankruisen die zij als de grootste problemen zien. De resultaten van 10 procent en hoger zijn hier weergegeven.

Vrijwilligers

Wat ziet u als grootste problemen waar u als brandweerman/-vrouw mee te maken heeft door de reorganisatie? Ervaart u geen problemen, kruist u dan aan 'geen van bovenstaande'.

Te veel bureaucratie binnen de organisatie: 59%

Te grote managementlaag in vergelijking met uitvoerend personeel: 51%

Slechte communicatie van het management met de werkvloer: 39%

Onduidelijke keuzes door de (korps)leiding: 19%

Slechte ondersteuning / begeleiding vrijwillige brandweermensen: 17%

Minder brandweerpersoneel op wagens: 14%

Te veel brandweermannen/-vrouwen wegbezuinigd: 11%

Te grote verantwoordelijkheid voor vrijwillige brandweermensen: 10%

Beroeps

Wat ziet u als grootste problemen waar u als brandweerman/-vrouw mee te maken heeft door de reorganisatie? Ervaart u geen problemen, kruist u dan aan 'geen van bovenstaande'.

Te grote managementlaag in vergelijking met uitvoerend personeel: 48%

Te veel bureaucratie binnen de organisatie: 43%

Slechte communicatie van het management met de werkvloer: 41%
Minder brandweerpersoneel op wagens: 25%
Onduidelijke keuzes door de (korps)leiding: 25%
Verslechterende arbeidsvoorwaarden: 20%
Te veel brandweermannen/-vrouwen wegbezuinigd: 18%
Onvoldoende kennis van het verzorgingsgebied waar ik naar toe gestuurd wordt”
11%

De reorganisatie zou moeten leiden tot meer efficiëntie binnen de brandweer. Ook heeft deze tot doel om de bureaucratie binnen de brandweermanorganisatie terug te dringen. In hoeverre bent u het eens of oneens met onderstaande stellingen:

Vrijwilligers

‘Door de reorganisatie is de organisatie van de brandweer efficiënter geworden.’

Mee eens: 15%

Mee oneens: 76%

Weet niet / geen mening: 9%

Beroeps

‘Door de reorganisatie is de organisatie van de brandweer efficiënter geworden.’

Mee eens: 21%

Mee oneens: 72%

Weet niet / geen mening: 7%

Vrijwilligers

‘Door de reorganisatie is de organisatie van de brandweer minder bureaucratisch geworden.’

Mee eens: 5%

Mee oneens: 89%

Weet niet / geen mening: 6%

Beroeps

'Door de reorganisatie is de organisatie van de brandweer minder bureaucratisch geworden.'

Mee eens: 6%

Mee oneens: 87%

Weet niet / geen mening: 6%

Vrijwilligers

Overweegt u door de reorganisatie en bezuinigingsrondes serieus te stoppen met uw werk bij de brandweer? Als u om een andere reden overweegt om te stoppen vult u 'nee' in.

Nee, (vrijwel) nooit: 45%

Ja, soms: 27%

Ja, regelmatig: 18%

Ik ga binnenkort stoppen: 7%

Weet niet / geen mening: 3%

De argumenten van de vrijwilligers om te stoppen zijn dezelfde als waarom ze negatief denken over de reorganisatie, zie blz 10-11.

Beroeps

Overweegt u door de reorganisatie en bezuinigingsrondes serieus te stoppen met uw werk bij de brandweer? Als u om een andere reden overweegt om te stoppen vult u 'nee' in.

Nee, (vrijwel) nooit: 58%

Vrijwilligers

Heeft de brandweer door de reorganisatie binnen uw regio volgens u voldoende, te veel of te weinig BEROEPSbrandweermannen/-vrouwen om haar taken goed te kunnen vervullen?

Te veel: 28%

Voldoende: 38%

Te weinig: 15%

Weet niet / geen mening: 19%

Beroeps

Heeft de brandweer door de reorganisatie binnen uw regio volgens u voldoende, te veel of te weinig BEROEPSbrandweermannen/-vrouwen om haar taken goed te kunnen vervullen?

Te veel: 5%

Voldoende: 31%

Te weinig: 60%

Weet niet / geen mening: 3%

Vrijwilligers

Heeft de brandweer door de reorganisatie binnen uw regio volgens u voldoende, te veel of te weinig VRIJWILLIGE brandweermannen/-vrouwen om haar taken goed te kunnen vervullen?

Te veel: 1%

Voldoende 38%

Te weinig: 54%

Weet niet / geen mening: 7%

Beroeps

Heeft de brandweer door de reorganisatie binnen uw regio volgens u voldoende, te veel of te weinig VRIJWILLIGE brandweermannen/-vrouwen om haar taken goed te kunnen vervullen?

Te veel: 14%

Voldoende: 33%

Te weinig: 44%

Weet niet / geen mening: 9%

Vrijwilligers

Bent u van mening dat de veiligheid die de brandweer aan burgers biedt in de afgelopen 2 jaar is verbeterd, verslechterd of ongeveer gelijk is gebleven?

De veiligheid is verbeterd: 6%

De veiligheid is ongeveer gelijk gebleven: 52%

De veiligheid is verslechterd: 40%

Weet niet / geen mening: 2%

Beroeps

Bent u van mening dat de veiligheid die de brandweer aan burgers biedt in de afgelopen 2 jaar is verbeterd, verslechterd of ongeveer gelijk is gebleven?

De veiligheid is verbeterd: 8%

De veiligheid is ongeveer gelijk gebleven: 33%

De veiligheid is verslechterd: 58%

Weet niet / geen mening: 2%

Vrijwilligers

Zijn de veiligheidsrisico voor BURGERS met de huidige mogelijkheden van de brandweer volgens u aanvaardbaar of onaanvaardbaar?

Aanvaardbaar: 55%

Onaanvaardbaar: 31%

Weet niet / geen mening: 14%

Beroeps

Zijn de veiligheidsrisico voor BURGERS met de huidige mogelijkheden van de brandweer volgens u aanvaardbaar of onaanvaardbaar?

Aanvaardbaar: 42%

Onaanvaardbaar: 43%

Weet niet / geen mening: 15%

Vrijwilligers

Zijn de veiligheidsrisico voor BRANDWEERLIEDEN met de huidige mogelijkheden van de brandweer volgens u aanvaardbaar of onaanvaardbaar?

Aanvaardbaar: 59%

Onaanvaardbaar: 29%

Weet niet / geen mening: 12%

Beroeps

Zijn de veiligheidsrisico voor BRANDWEERLIEDEN met de huidige mogelijkheden van de brandweer volgens u aanvaardbaar of onaanvaardbaar?

Aanvaardbaar: 44%

Onaanvaardbaar: 47%

Weet niet / geen mening: 9%

Ja, soms: 24%

Ja, regelmatig: 9%

Ik ga binnenkort stoppen: 4%

Weet niet / geen mening: 5%

